

E ki ana ano a Te Tupara kaore kau he noho a Te Wakaunua Houpepe, a Tamaikoha, a Te Wharau Tapuae, me Akuhata te Kaha, ki tenei whenua, engari nana (na Te Tupara) etahi o taua hunga i whakauru ki te whenua i runga i te “aroa.”

Kua ata whiriwhiria e matou nga korero i homai ki o matou aroaro, me nga korero i hoatu ki te aroaro o te Komihana tuatahi; a ka whakahaere kupu matou i naianei mo nga piira a Te Wharau Tapuae me Akuhata te Kaha.

Ki ta matou titiro kaore i marama he wahi to Omahuru Poraka i uru mai ki roto o Paraeroa; ko te wahi o Paraeroa Poraka e keremetia nei e Te Wharau Tapuae he wahi no Omahuru i roto i nga rohe i korerotia e ia ki te aroaro o tenei Komihana kaore hoki e hono atu ana ki te poraka o Omahuru. E whakaaetia ana he paanga iti to tenei tupuna to Tamakaimoana i roto i tenei poraka i Paraeroa, engari kaore he korero kaha mo nga noho, ki taua wahi o te whenua e karangatia nei ko Waimahae, i raro i tena take.

Mo te tupuna nei mo Te Purewa; e whakaaetia ana i tanumia taua tangata ki Tarewakoko, na Te Kaaho me etahi atu i tanu ki reira; engari ki ta matou whakaaro e hara tena mea kotahi noa nei i te tohu ahikaa noho tuturu nei o ona uri ki runga ki tenei whenua; kaore tonu hoki he korero marama mo nga noho tuturu ake o ratou ki tenei whenua.

No reira ka tohutohu penei atu matou, ko enei piira, Nama 96, 97, 99, me 100, me whakakore atu.

Mo te taha ki te piira Nama 93 a Erueti Tamaikoha; kua tirohia e matou te whakatau a te Komihana tuatahi mo te keehi a Tamaikoha mo te wahi o Paraeroa Poraka e karangatia nei ko Ohora; a kite iho ana matou kaore rawa he tangata kotahi i whakahe ki taua kereme ana, a whakataua ana e taua Komihana ki tana kereme. Engari kaore matou e marama ana ki te take i tangohia ai e taua Komihana ko era atu rarangi ingoa hei panuitanga tuatahi ma ratou, a ko te rarangi a Tamaikoha i kokiri ai—a i whakataua nei a Ohora ki a ia—ka puritia mo muri. Ki ta matou titiro ko te take pea tena i pouri ai a Tamaikoha, a i tono ai kia unuhia atu tana rarangi ingoa ki waho, me te ki ka tuku piira ia. Otira kaore i whakahaeretia nuitia e ia tana keehi i o matou nei aroaro, kaore hoki i homai korero mo te taha ki nga noho, me era atu tohu, hei whakaatu mai i te tika o ratou ko tona taha ki te whenua nei. Ko nga tangata i whakahaerea e ia i roto i tana kereme, hui katoa e rua rau tekau ma-onu e mau na i roto i te rarangi ingoa i tukua e ia ki te Komihana tuatahi i te 25 o nga ra o Pepuere, 1899. Ko te whakatau a taua Komihana i whakapuakina i te 11 o Pepuere, 1902, a ko te ota mo taua whenua i mahia i te 3 o nga ra o Maehe, 1902.

Kaore rawa nei matou e marama ana he aha te take i kore ai tetahi tangata kotahi, o roto i nga tangata 216 i taua rarangi ingoa, i tu mai ki mua i taua Komihana tuatahi ki te hapai i o ratou take me te whakahe i te unuhanga o o ratou ingoa ki waho, he aha ranei te take i kore ai i tu mai ki o matou nei aroaro i tenei Komihana ki te hapai i o ratou take ki te whenua. Ko nga ingoa o Numia Kereru ratou ko ana tamariki kei roto i taua rarangi ingoa, otira i te 5 o nga ra o Pepuere, 1902, i a ia e whakautu ana i te kupu whakahe a Te Tupara Kaaho mona, ara kia kua ia e noho hei Komihana mo taua keehi i te mea he tangata whai paanga ia, ka ki a Numia (tirohia Puka-puka 6, wharangi 125) kaore ona paanga, kaore ana kereme.

Otira i te wa i tu ai a Erueti Tamaikoha ki o matou aroaro i tenei Komihana kaore he tino korero i puta mai i a ia mo nga noho me era atu tohu kaha hei tautoko i tana keehi, a kaore hoki ia i tuku rarangi ingoa mai ki a matou hei whakauruhanga atu ki te whenua. No reira ki ta matou whakaaro me whakakore atu tana keehi; a e pera ana hoki ta matou nei tohutohu atu.

Na mo Pukepohatu Poraka i whakataua nei ki a Tamaikoha me tona taha e te Komihana tuatahi, e whakaatu ake ana taua whenua kei roto i te mapi o Paraeroa he wahi no taua poraka; otira ki ta matou titiro ko nga eka 7,488 e whakaatu na i roto i te ota mo Pukepohatu Poraka, ko nga eka ke tena o te Pukepohatu Poraka e piri ana ki, engari kei waho atu o, Paraeroa Poraka, i te taha rawhiti, a ko taua whenua hoki he whenua Maori e takoto papatupu tonu ana, kaore nei ano he ota i puta, kaore ano i keremetia, a kaore ano hoki i ruritua taua whenua.

Ko nga tangata e whitu e mau ake nei nga ingoa i raro he tangata i kowhiria e nga tangata nona te whenua i roto i a ratou hei mema mo te Komiti Hapu mo tenei poraka, a i whakaaetia ano hoki e nga tangata katoa o taua whenua i tae mai ki te aroaro o tenei Komihana i te nohoanga ki Whakatane i te 8 o nga ra o Maehe, 1907.

1. Tupara Kaaho.
2. Paora Rangiaho.
3. Anania te Ahikaiata.
4. Tamehana te Puia.

5. Te Hira Waikite.
6. Mika te Tawhao.
7. Mihaka Matika.

GILBERT MAIR (Tawa).
D. F. G. BARCLAY (Pakere).
PARATENE NGATA.

RUATAHUNA PORAKA.

(Piira Nama 102 tae noa ki piira Nama 116, hui katoa tekau ma rima nga piira.)

Piira Nama 102.—A Puru Rawinia me etahi atu.

Piira Nama 103.—A Te Mapu te Pukeiotu me etahi atu.

Piira Nama 113.—A Te Rahui Hoera.

Piira Nama 116.—A Tawai Tukumarua me etahi atu.